

K

VEČER kvadrati

**Vprašanja in odgovori o
prezračevalnem sistemu**

**Slovensko kmetijstvo
na sejmu Agra**

**Zeleni prsti
v septembru**

TEMA TEDNA
**Ravna streha
kot dodana vrednost**

Zeleni prsti v septembru

Ta mesec so na urniku vrtničkarjev obiranje in skladiščenje zelenjave in zrelega sadja ter setev za zimski pridelek. Zadnji poletni mesec je idealen za presajanje zimzelenih rastlin, trajnic in urejanje okolice, poskrbite pa lahko tudi za to, da boste čez nekaj let poletja uživali v gosti senci pod orehom.

FOTO: SHUTTERSTOCK

ZGORAJ Grede naj ne ostanejo prazne, temevec nanje čim prej posejte rastline za zeleno gnojenje ali jih zastrite z organsko zastirkco iz tratnega odkosa, praproti, listja.

Motovilec ste nekateri že sejali v avgustu, sejete ga lahko tudi v začetku septembra. Blitvo pa lahko na vrtu pobirate vse leto. "Če je še nimate, jo v septembru še vedno lahko sejete ali sadite sadike. Brez težav prezimi, zato jo pustite čez zimo v vrtu in liste pobirajte tudi spomladi," poudarja **Davor Špehar** iz Zelenega sveta. Ne pozabite niti na septembrsko setev špinače, redkvice in zimske solate. "Solato ponavadi sejemo povprek, če jo boste sejali v vrste, poskrbite, da bodo vrste 30 cm narazen, tako

jo boste spomladi lažje okopali in razredčili. Redkvice ne sejte samostojno, ampak med druge vrtnine. Zadnji rok za setev redkvice je sredina septembra, pobirali jo boste čez dober mesec. Divja rukola (*Diplotaxis muralis* ali *Rucola selvatica*) za zimski pridelek se največkrat jeseni seje v neogrevane rastlinjake, v toplejših krajih, denimo na Primorskem, preživi tudi na prostem. Na grede lahko sejete tudi gojeno rukolo (*Eruca sativa*) – to je tista rastlina, ki jo pozimi radi sejemo v lončke, podobno kot krešo. Kali zelo

hitro in iz tal pokuka že v dobrem tednu. S sajenjem česna in čebulčka še počakajte. Čebulček za prezimljanje sadite konec septembra in oktobra, tako bo čebula razvila večji koreninski del in manj listja," opozarja sogovornik.

ZELENO GNOJENJE

V začetku septembra še vedno lahko sejete facelijo. "Ta se običajno seje od začetka avgusta. Facelija ni v sorodu z nobeno vrtnino in ni treba skrbeti za kolo-bar. Rastlina ustvari veliko listne mase, v tleh hitro razpade in ima

FOTO: SHUTTERSTOCK

ZGORAJ Facelija je rastlina, ki daje hrano čebelarom, njene korenine pa učinkovito rahljajo zemljo.

NASVET STROKOVNJAKOV

K

SOLATA SE DOBRO POČUTI OB ŠPINAČI

Davor Špehar in Primož Brezovec iz Zelenega sveta: "Če motovilec sejete konec septembra in v oktobru, ga boste uživali spomladi.

Špinačo, ki jo sejete do sredine septembra, boste lahko rezali še v tem letu.

Če jo boste sejali konec septembra in v oktobru, bo prezimila in jo boste rezali spomladi.

Pri prezimni solati pazite, da je ne sejete poleg peteršilja, v tem času se bo dobro počutila ob špinači. Setev krhkolistnih sort opravite v več terminih, in sicer v začetku septembra in začetku oktobra. Mehkolistne sorte pa v sredini septembra in sredini oktobra. Jesenski česen lahko kupite v septembru, sadite ga konec oktobra in v novembru. Če ga sadite prezgodaj, požene velike liste, ki jih zimski mraz lahko poškoduje."

FOTO: ZELENISVET

šopaste korenine, ki rahljajo tla in poskrbijo za bolj zračno prst. Na vrtu jo lahko pustimo premrzni in jo spomladi rahlo zadelamo v tla. V tla jo lahko zakopljemo tudi ob jesenskem ali spomladanskem prekopavanju vrta," našteva Špehar. Poskusite lahko tudi z oljno redkvičo ali belo gorjušico, ki z globokimi, razvejanimi koreninami rahljata zemljo. Na vrtu pustite, da pomrzneta in ostaneta na gredi do pomladi. Obe zmanjšujeta okuženost tal z ogorčicami in strunami.

"Za zeleni podor lahko uporabite tudi prezimno grašico in ozimna žita, ki jih sejete od sredine septembra do konca oktobra, v ugodnih letih tudi v začetku novembra. Tako bodo tla pokrita z zeleno odejo, kar je priporočljivo za vsak vrt. Naštete rastline bodo naredile do pomladi dovolj zelene mase. V tla jih podkopljite marca, ko je zemlja že primerna za obdelavo, ali najkasneje aprila," svetuje Davor Špehar.

OBIRANJE SADJA

To opravilo je vsem ljubiteljem sadjarstva v največje veselje. "Septembrske sorte jabolk in hrušk so večinoma namenjene

takojšnji porabi, krajšemu skladiščenju ali predelavi. Septembra zorijo tudi pozne sorte sliv, leska in jagodičje, kot so: jesenske maline, aronija in pozne ameriške borovnice. Plodove obirajte v ustrezni zrelosti, ki je vezana na način uporabe. Če so plodovi neprimerne kakovosti za shranjevanje, črvivi, poškodovani od toče in živali ali imajo znake glivičnih okužb, jih predelajte v sokove, marmelade, kis, domače žganje," našteva **Primož Brezovec** iz Zelenega sveta.

Optimalno zrelost jabolk iz domačega drevesa najlažje prepoznate po barvi pečk. "Te so značilne rjave barve. Veliko povesta tudi prepoznavni okus in aroma plodov." Po obiranju velikokrat pozabimo na gnile in poškodovane plodove, ki ostanejo v krošnjah dreves - ali odpadejo na zemljo. Brezovec pojasnjuje, da so ti plodovi vir glivičnih okužb za naslednje leto, zato jih redno pobirajte. Glive namreč prezimijo na drevju in na odpadlem listju.

REZ BUJNO RASTOČIH DREVES

Letos je pozeba pobrala veliko pridelka v sadnem vrtu. "Drevje

FOTO: SHUTTERSTOCK

brez pridelka zato močnejše prirašča. V septembru porežite poganjke, ki imajo letno prirast več kot 50 cm. Z rezjo boste odvzeli nekaj hranil, ki bi se skladiščila v založnih organih drevesa za naslednje leto. Z omejenim ukrepom boste upočasnili prirast in pri drevesu spodbudili večjo rodnost v naslednjih letih," razkriva strokovnjak Zelenega sveta.

PRESAJANJE SADIK V LONCIH

Septembra lahko presajate sadno drevje in jagodičevje, gojeno v loncih. Brezovec poudarja, da je prednost sadike, ki

rastejo v loncih, da jih lahko presajate, tudi ko so še olistane. Pred sajenjem večjega nasada je priporočljivo opraviti analizo tal. Šele laboratorijski izvidi jasno povedo, koliko je v tleh fosforja, kalija in organske snovi. Na podlagi teh rezultatov lahko ustrezno dozirate gnojila - tako v sadilno jamo kot tudi v večji sadovnjak.

ZGORAJ September je mesec za sajenje sadike endivije in zimske solate.

SPODAJ Vse sorte jabolk na drevesu ne dozorevajo hkrati, zato jih obirajte postopoma.

FOTO: SHUTTERSTOCK

STROKOVNJAKINJA RAZKRIVA

OREH POTREBUJE VELIKO VODE

FOTO: ROBERT BALEN

Sonja Glavač iz podjetja Vrtko: "Orehi so enodomne rastline z ločenimi moškimi mačicami in ženskimi cvetovi. Moških cvetov je v polni rodnosti navadno več kot ženskih. Ženski se formirajo na koncu enoletnih poganjkov. Orehe oprahuje veter.

Drevo potrebuje veliko vode in najbolje je, če je enakomerno

razporejena skozi vso sezono. Če nima dovolj vode v juniju, so plodovi drobni, če pa nastane suša v avgustu, je manjši 'izplen' jedrc.

Zimsko rez opravite spomladi, ko so temperature že nekoliko nad ničlo, poletno pa avgusta, ko se konča intenzivna rast.

Ob sajenju odstranite dva do tri brste pod vrhnjim, da vzpodbudite rast poganjkov iz nižjeležečih brstov in tako poskrbite za pravilni razvoj ogrodnih vej. V poznejših letih v večini le skrbite, da bo krošnja dovolj zračna in osvetljena. Režite raje vsako leto malo - kot pa preveč naenkrat. Režite tik ob deblu in zlasti večje rane sproti zamažite s cepilno smolo."

FOTO: VRTKO/WWW.FLOREXPRESS.SI

ZGORAJ Sychrow je sorta oreha z rdečimi jedrci, ki so nadvse okusna. Nasploh velja, da so orehi bogati z maščobnimi kislinami, vitaminom E, fenoli in minerali. Varujejo pred boleznimi srca in ožilja ter znižujejo holesterol v krvi.

VELIKAN V SADNEM VRTU

Oreh je razširjen po vsej Evropi, Aziji in tudi po Ameriki in Rusiji. Na sadnem vrtu spada med največja drevesa. "Zaradi bujne rastlin je primeren za večje vrtove. Krošnja lahko doseže premer 15 metrov. Korenine poženejo globoko, zato oreh potrebuje globoka, zračna in vlažna, vendar dobro odcedna tla. Ne prenaša premokrih in zbitih tal," poudarja **Sonja Glavač** iz podjetja Vrtko.

Nekdaj je oče sadil drevo, od katerega so trli orehe šele otroci. Danes pa obstajajo vzgojene

cepljene sorte, ki začnejo roditi po tretjem letu starosti. Sadike, ki rastejo v loncih, lahko sadimo prav zdaj, ko je drevo še olistano. Sadike z golimi koreninami pa takrat, ko jim odpade listje.

Za orehe so primerna zmerno topla območja s čim manjšimi temperaturnimi nihanji in

z veliko sonca, poudarjajo pri Vrtku. "Primernejše so brežine in rahlo nagnjene lege. Pri sajenju orehov se izogibajte izpostavljenim vetrovnim legam. Oreh je občutljiv na spomladanske pozebe, ki so v zadnjih letih žal kar pogoste. Mladi plodiči propadejo pri temperaturi pod -1 °C, mladike v prvi fazi rasti pri nižji od -2 °C. Odprti moški cvetovi prenesejo temperature do -3 °C."

Manj nevarnosti pred pozebo je, če posadite pozno sorto, kot je Franquette. "To je zelo razširjena francoska sorta oreha. Raste sorazmerno počasi in rodi srednje dobro. Zacveti in odžene pozno, tako da ni občutljiva na spomladanske pozebe. Dozori v sredini oktobra. Jedrca so zelo svetla, dobrega okusa in se lahko izluščijo. Sorta je primerna za hladnejša območja prav zaradi poznejšega odganjanja in cvetenja," zatrjuje Glavačeva.

Če pa ste ljubitelji posebnosti, vas bo morda zapeljal oreh z rdečimi jedrci. "Sychrow je sorta oreha z vabljivimi škrlatnimi jedrci, ki so nadvse okusna. Drevo je dokaj bujne rasti z lepo oblikovano krošnjo. Sorta dozori v drugem do tretjem tednu septembra," še razkrije sogovornica.

OKRASNI VRT

Septembra je čas za sajenje in presajanje zimzelenih grmovnic,

FOTO: SHUTTERSTOCK

ZGORAJ Zgodnja jesen je primerna za sajenje zimzelenih grmovnic in za striženje igličastih živih mej.

kot so lovrikovec, rododendron in številni iglavci.

Daljam in drugim neprezimnim okrasnim rastlinam sproti odstranjujte odcvetele cvetove. Balkonske rože še dognujte in zalivajte, saj bodo mnoge še mesec ali več zelo lepe in bujno cvetoče, medtem ko posodovke, ki jih boste jeseni selili v notranje prostore, ne dognujte več, temveč jih zgolj zalivajte z vodo. V začetku meseca je še čas za setev nekaterih trpežnih trajnic, kot so ameriški slamnik, rudbekija, bilnica ... Prav tako obrežite vrtnice plezalka.

Vrtno ribnike lahko zagrnete z mrežo, da preprečite naletavanje odpadajočega lista v vodo.

Počasi lahko začnete saditi spomladanske čebulnice, kot so zafran, narcise in hijacinte. Če so se v gredi pojavile luknje, lahko jesen obarvate z dosajevanjem ciklam, krizantem, mačeh in jesenskih vres. September je eden najboljših mesecev za zasajanje novih gred trajnic, seveda je to tudi dober čas za sajenje ulončenih grmovnic in drugih lesnatih rastlin.

JASNA MARIN

LEVO Pod orehom je vselej čudovita senca. Rastlina v zemljo izloča snov juglon, ki prepreči rast drugih rastlin, vonj listov pa odganja mušice. Zato je pod krošnjo imeniten prostor za poletno posadanje.

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

FOTO: JASNA MARIN

ZGORAJ Ta mesec lahko na grede sadite odpornejše trajnice, cvetoče grmovnice pa presajajte takrat, ko jim jeseni odpade listje.

ZELENI DOGODKI

BOTANIČNI VRT UNIVERZE V MARIBORU, Pivola pri Hočah

- **9. septembra ob 10. do 17. ure:** FESTIVAL DOBREGA POČUTJA s predavanji in praktičnimi prikazi vadb, delavnicami za otroke. Na stojnicah boste našli čebelarke pridelke, naravno kozmetiko, zeliščne izdelke.
- **14. septembra ob 17. uri** predavanje: AMERIŠKE BOROVNICE, IZBIRA SORT IN NEGA z Boštjanom Krenom.
- **20. septembra ob 17. uri:** OSKRBA POSEVKOV JESENI. Praktični prikaz bo vodila Simona Trčak Zdolšek, strokovnjakinja kluba Gaia.
- **28. septembra ob 17. uri:** OČARLJIVOST JESENSKIH GRMOVNIC, strokovno tematsko bo vodila Karin Bejo.

BOTANIČNI VRT TAL 2000, Zgornja Gorica pri Račah

- **17. septembra ob 15. uri:** RAZSTAVA SEMEN IN PLODOV.
- **24. septembra ob 15. uri:** RAZSTAVA GOB, predava Anton Poler.

MOZIRSKI GAJ - PARK CVETJA, Mozirje

- **23. september - 8. oktober:** RAZSTAVA BUČ in jesenskega sadja. Takrat bo v parku cvetja tudi tehtanje najtežjih buč.

Ideje za vrt in boljše počutje

OB LETNI NAROČNINI
POPUST 10 %
CENA ZA 4 ŠTEVILKE

11⁸⁸ €

ZA NAROČNIKE VEČERA
POPUST 50 %

6⁶⁰ €

Darilo za novega naročnika:
uporabna podloga za delo na vrtu (41 cm x 16 cm)

Naročite na:
02 23 53 326
revije@vecer.com
www.lepvr.com